

„Inkább van habogni-, mint beszélhivaló a szappant érintően.” Kár, hogy Szabó Marcell nem ezt a Ponge mondatot választotta első kötetének mottójául. Kár, mert az a Ponge idézet, ami valójában a könyv mottójául szolgál, („Visszatérni

32 Bicsérdi Ádám

„MEGOLDÁST ELVÉTVÉ KÍNÁL”

Szabó Marcell:

A szorítás alakja

hiba, sőt sok esetben inkább erény. A gond inkább a második jelzővel van. *A szorítás alakja* verseit megfertőzi az állandó törekvés a „különbözősége”re”. Ha már Ponge szelleme belengi az egész kötetet, szerencsésebb lett volna, ha Szabó Marcell az első idézetben felfedezhető játékoságot, humort, iróniát is szem előtt tartja. Mert így összességében *A szorítás alakja* túlzottan komolykodóvá válik. Sokszor beszél ahelyett, hogy csak habogna. A habogást itt teljesen pozitív értelemben véve. Így pedig ezek a költemények olyan szappanokhoz hasonlatosak számomra, amelyek még a tisztálkodás megkezdése előtt kicsúsznak a kezünkből.

Igazságtalan lennék azonban, ha szó nélkül elmennék a kötet számos apró erénye mellett. Szabó Marcell költészete akkor van igazán elemében, ha tényleg „mindig visszatér magához a tárgyhoz”, ha nem válik zsúfolttá, túlbeszéltté, és sokszor feleslegesen bonyolulttá. A jobban sikerült költemények a kötet elején és végén tűnnek fel. Ezeket az alkotásokat áthatja egy késő nyári, „merülő” délután lustasága, lassúsága. „Mint egy lassabb rész két gyors között, azt hiszem / valahogy így működöm” (*A lassabb részek, a gyorsak*). Ezek a lassabb részek pedig valóban a tárgyakra, a verskörnyezetre fókuszálnak, nem kalandoznak tévutakra. Így pedig néha tényleg elérhető a cél: különbözőt alkotni, mint amit eddig leírtak.

A két lassú, „délutáni” vers (*A képen, ahol ketten állnak; A langyos szív, de ne mondjuk újra*) hordozza véleményem szerint a kötet legerősebb pillanatait. Ezekben a költeményekben Szabó Marcell időt ad a merengésre, a lassításra. Mindannyiunk számára ismerősök ezek a nyár végi, őszi eleji délutánok. Melankólia és nosztalgia számára tökéletes háttérrel biztosító környezet ez, és Szabó tökéletesen képes megidézni mindezt: „Mint testnek a láz, fedezék itt a délután”; „Történjen minden álmosan, megkésve, rendben, / két testet tartson meg egy sosemvolt szokás. / Könnyű őszi szél, őszi kert, benne bármi ehető, / ezek legyenek még.”

mindig magához a tárgyhoz, ahhoz, ami benne nyers és különböző: különböző mindenekelőtt attól, amit eddig írtam róla.”) talán túlságosan is ránehezedik az egész könyvre. Tagadhatatlan, hogy Szabó Marcell versei nyersék és különbözők. A nyersesség egy első kötetben nem

Ha tovább akarom sarkítani, azt kell mondanom Szabó érdekes módon a „gazzal benőtt” vidéki vasútállomásokon, az őszi kertekben, az állandó fűnyíró-zajban mozog a leginkább otthonosan. Ezek a képek, nem csak az említett két versben tűnnek fel. Sőt, olykor akár egy versen belül vegyülnek ízig-vérig urbánus helyzetekkel. Ez utóbbi pedig nem annyira szerencsés megoldás, ilyenkor bizony csak kapkodhatjuk a fejünket, hogy valamilyen kapaszkodó találjunk a versszövegben. Ez a merengő, emlékképekből építkező líra lehetne az egyik lehetséges követendő irányvonal Szabó számára, hiszen érezhetően ebben nyelvileg is „jól érzi magát”. Már csak kellő önfegyelem, és koncentrálttság szükséges ebben az irányban a továbblépéshez.

A másik lehetséges irányvonal, ami sajnos ritkán tűnik fel igazán a versekben, a nyelv, és a nyelv által való értelmezés kérdésének feszegetése. Az egyértelműsítés, a leegyszerűsítés helyett, inkább az értelmezés, mint félreértelmezés eszméje dereng fel ezekben a részekben: „van oka, hogy ezt és nem mást keresel szemmel, / és hogy ennél résznél hirtelen félrenézel. / Jelentsen valamit, ha félrenézel.” (*A lassabb részek, a gyorsak*). Szabó érezhetően olyan költői univerzumra áhítozik, ahol a többértelműség, a bevett jelentések folyamatos megkérdőjelezése uralkodik: „De abban, hogy nem / értem, még sok minden szép lehet. / Mintha futkosnánk sokan föl-le / a lépcsőházban, és lenne egy ötletem.”; „ Amire rájövök, az semmi” [*Ornette Coleman-átiratok (5)*]. A nyelvvel, annak megkérdőjelezésével, a többértelműséggel való játék azonban teljes odaadást kíván, és mintha Szabó még hezitálna, tényleg egy ilyen irányba tolja-e el költészetét. Bevezetőmben a játékosságot, a humort hiányoltam a kötetből, és ez hiány pont az ilyen témájú versekben a legszembetűnőbb. „Ez a keresgélés valahol olyan, / mintha meghatódtam volna.” (*Sarah és Yukel*). Nos valóban ez a meghatódottság uralja Szabó „keresgélését”. Ha ezt a meghatódottságot, távolságtartó (ön)íronia váltja fel, szerzőnk nagyobb teljesítményekre lehet képes.

Ez a nagy teljesítmény pedig nincs is olyan messze, hiszen jelzésértékű lehet, hogy a kötet legjobb verse egyben a legutolsó is (*Sarah és Yukel*), kijelölve egy lehetséges fejlődési útvonalat. Túlzásfoltosság helyett sűrítésről, túlbonyolítás helyett itt követhető gondolatrítmusról beszélhetünk. A művészi cél, a tárgyak „megszóllaltatásának” vágya emelkedik a vers témájává: „Egy idegen nyelven hűl le a levegő, / nem üzen arról semmit, mit ad kölcsönbe, / mit csak úgy. De amit keresztbe raktam a napon, / azt most kissé megemeli a sötét.” Szinte már hitvallásszerűek a vers záró sorai: „eső veri mindazt, / ami bizonytalan, egymásnak szánt, / hideg, és amit alig értek, az is van, / mutatja magát és beszél. Zörög, / mint egy nejlonzacskó. // Egész életemben csak üres akartam lenni.”

Zavarba ejtő olvasmány tehát *A szorítás alakja*. Általában kedvelem ha egy verseskötet fókuszatlan, ötletszerű, nem túlságosan megkomponált, akár csak a könyvben többször is hangsúlyos szerepet kapó Ornette Coleman free-jazz szerzeményei. A formával, a szavakkal való kísérletezés, a
34 sztenderdek elvetése vezethet eredményre, ám kérdés érdemes-e egy egész kötetet feláldozni erre a célra. *A szorítás alakját* ezért csak mint kísérlet tudom értelmezni. Kell, hogy a lassú részeket a befogadó is el tudja különíteni a gyorsaktól. Hogy az olvasó is ritmust találjon a versek hömpölygésében.

